

Vi skärgårdsbor

Nr 3 oktober 2009

Tidningen från Skärgårdarnas Riksförbund

I detta nummer:

ESIN-familjen växer

Gräsö skärgård Föreningspresentation

Leader Skärgård Samverkan mellan leaderområden

Hösten i våra skärgårdar När vardagen tar vid för öborna

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Ork och energi

Ibland funderar jag över all den ork och energi som skärgårdsborna lagt ner på att om och om igen förklara hur det fungerar att bo året runt i skärgården. I grund och botten finns det givetvis ett bra budskap. Annat är inte att tänka på. Det är ett bra liv att leva i skärgården. Den känsla och närhet till naturen som finns här överväger alla problem och besvär som man ibland känner tornar upp sig.

Vi ska inte tjata om att vara sist på linjen med samhällets service och så vidare. Men idag gäller det inte bara att höra på sörapporten för att klara arbetet på ett bra sätt. Man måste också förstå och påverka alla olika regler som växer fram. Det fanns en tid när efterlevnaden av regler avtog med kvadraten på avståndet från residensstaden. Så är det inte längre. Informationssamhället finns även på den yttersta klippan. Så även kontrollsamhället. Det må gälla alla formella krav på kompetenser, loggböcker, EU-regler osv. Listan kan göras lång.

Så det har blivit annorlunda att vara skärgårdsbo. Speciellt om man ska fixa sin egen försörjning. Vi kommer att behöva samhällets draghjälp på

många områden framöver. Så därför måste vi vara med och påverka. Tala om vad vi behöver. Det kan faktiskt bara vi göra.

Det kommer att behövas eldsjälarna med ork och energi som läser på och säger ifrån. Både i nära dialog men även de som fräser ifrån för att få uppmärksamhet.

Det är därför jag med viss oro ser att det verkar bli allt svårare att få den gemensamma verksamheten att fungera i de många olika skärgårdsföreningarna. Det ligger i tiden att man tror att detta kan någon annan göra. Så är det inte. Det är faktiskt stor risk att ingen annan gör det. Vi är inte så många att vi har råd att luta oss tillbaka.

Därför tycker jag att du ska läsa artikeln om förslaget att samverka på ett nytt sätt, genom Leader Skärgård. Där finns en utmärkt bas med samverkan av olika intressen som kan bredda och fördjupa också vårt eget arbete. Vi kommer också att få med skärgårdar där det inte finns samhällsföreningar. Detta ska bli mycket intressant att arbeta med. Här kommer vi att få ork och energi.

Bengt Almqvist

Vi skärgårdsbor

Nr 3, oktober 2009

Tidningen producerad av Skärgårdarnas Riksförbund. Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare

Kjell Björkqvist, ordf SRF

Redaktion

Eva Widlund

Foto

Om inte annat anges Eva Widlund

Postadress

Södra Vinön 112
715 93 Vinön

Redaktionens e-postadress

redaktionen@skargardarnasrikisforbund.se

Framsida

Fraktfärja, Koster

Foto: Eva Widlund

Förbundets e-postadress

info@skargardarnasrikisforbund.se

Hemsida

www.skargardarnasrikisforbund.se

Produktion och tryck

Linderoths Tryckeri, Vingåker 2009

ISSN 2000-0448

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Gräsö skärgårdsråd

Gräsö skärgårdsråd (GSR) bildades 1999 och är en politiskt, religiöst och fackligt obunden ideell förening. GSR ska företräda den mantalsskrivna befolkningen inför myndigheter och politiska samhällsorgan samt slå vakt om de bofastas intressen i fråga om markanvändning, näringsliv, natur, miljö, kulturliv och samhällsfunktioner – enligt stadgarna.

Gräsö skärgård

Vårt område är skärgården i Uppsala län och öar med bofast befolkning är förutom Gräsö: Örskär, Ormön, Stora Risten, Hälsingen, Räfsten, Vassarön, Fälön och Ersholmen. Hållnäs-kusten norr om Forsmark har inga befolkade öar men vi vill ändå representera kustbefolkningen i området.

Utvecklingsfrågor

GSR är numera även en av Östhammars kommuns utvecklingsgrupper och deltar i regelbundna möten tillsammans med övriga utvecklingsgrupper samt kommunledningen. Förutom årsmötet har vi runt åtta styrelsemöten per år som vi flyttar runt hos de fjorton ledamöterna.

Gräsön, den största ön

Gräsön är ca 3 mil lång och bebodd av drygt 800 gräsöbor och sommartid ökar befolkningen till runt 10 000. Med tre stora arbetsgivare på fastlandet finns det goda möjligheter att bo på Gräsön och ändå ha en försörjning. Vi har en bra service över sundet med täta färjeturer och statlig färja som lastar 65 bilar. Många entreprenörer på ön sysslar med olika typer av hantverk samt service och det finns fortfarande cirka femton djurhållare. Dagis, förskola, låg- och mellanstadieskola samt affär är ett ytterligare plus för öns befolkning.

God infrastruktur

Eftersom öar ändå oftast tillhör marginalmarkerna i en kommun så arbetar Gräsö skärgårdsråd fortlöpande med kontakter med färjerederi, bussbolag och Vägverket för att upprätthålla en god infrastruktur för arbetspendlare och andra som utnyttjar våra kommunikationsmedel. Ändringar i fastlands-busslinjernas turlista har fått ett underligt fenomen till följd, nämligen att vissa bussar lämnar färjefästet på Öregrundssidan i samma ögonblick som färjan lägger till. Passagerarna hinner alltså inte byta färdmedel.

GSR och kommunen

Vi har också ganska täta kontakter med kommunen vad gäller markfrågor, byggande, avloppsfrågor och inte minst skolornas utveckling. Just nu dras vi med en färsk skolutredning där det gäller att bevisa vikten av att skolan finns kvar på Gräsön.

Det marina reservatet

Länsstyrelsen är en flitig gäst på ön inte minst i form av kontrollanter på jordbrukssidan. Vad som påverkar ett större antal gräsöbor är Länsstyrelsens uppdrag att bilda ett marint reservat i Gräsö skärgård. Skärgårdsrådet har de senaste sju åren bevakat diskussionerna angående reservatsfrågorna.

Viktigast just nu

Bevarandet av skolan och det marina reservatet är förmodligen de tyngsta frågorna för gräsöborna just nu.

Inger Abrahamsson
ordförande GSR

Inga ullbagg till skärgården

Foto: Jessica Hagård, Landsbygdsnätverket

Jordbruksministern Eskil Erlandsson tillsammans med samtliga ullbaggvinnare 2009.

Det har varit Landsbygdsgala med högtidlig utdelning av ullbagg till olika landsbygdsprojekt. Dagen började med en stor nätverksträff på Högloftet på Skansen, landet mitt i huvudstaden kan man säga. På kvällen var röda mattan utrullad vid Sollidens entré och gästerna strömmade till. Nästan 300 landsbygdsutvecklare, företagare, politiker och makthavare samlades under onsdagskvällen den 30 september för att se vinnarna av Årets Landsbygdsatsningar koras.

Utställning av projekten

Kvällen började med mingel och presentation av de projekt som nått ända fram till slutnomineringen och följdes sedan av en förnämlig middag med bara svenska produkter och utdelning av sju ullbagg till olika projekt runt om i våra landsbygder i Sverige. Per Fritzell från Galenskaparna underhöll och lyckades få alla gäster att samstämmigt spela munspele, snacka om samarbete!

Skärgården, en av våra landsbygder

Vi har lärt oss att skärgården är en av många landsbygder, men denna kväll räckte inte detta. Till slutnomineringen hade två projekt med skärgårdsanknytning lyckats nå. Det var företaget Bo & Kajak i Roslagen i kategorin Årets jämställdhetsatsning och Öppen Skärgård – året om som årets landsbygdsprojekt. Tyvärr vann ingen av dessa skärgårdsprojekt.

Från klassrummet till skärgårdsliv

En sjukskrivning blev vändpunkten för läraren Inger Ljung, som startade upp sitt företag Bo & Kajak först med att hyra ut gäststugan på gården och sedan förmedla annat boende i trakten. Så småningom kom kajakerna in i bilden. Det räckte inte med att bara bo man måste erbjuda något att göra också. Idag har Ingers företag 25 kajaker och hon förmedlar ett hundratal bäddar. Ett lusthus att umgås i är ytterligare ett tillskott i företaget.

Eva Widlund

Inger Ljung, nominerad till årets jämställdhetsatsning ses här på Landsbygdsgalan tillsammans med Hans Söderqvist.

2009 års vinnare blev

Årets Landsbygdsprojekt

Västmanlands län, Lokal mat i Svartådalen-LOMIS

Årets Landsbygdsföretagare

Örebro län, Johan och Jenny Gille
Lerbäcks teaterlada, Åsbro

Årets Leader

Leader Kalmar/Öland, Runstensandan

Årets Miljöatsning

Västra Götalands län, Biogas Brålanda

Årets integrationsatsning

Gävleborgs län, Integration och odling

Årets jämställdhetsatsning

Västra Götalands län, Grogrund

Årets ungdomsatsning

Gävleborgs län, Martin Söderkvist

Mer om Landsbygdsgalan går att läsa på Landsbygdsnätverkets hemsida www.landsbygdsnatverket.se

Leif Berndtsson från Landsbygdsnätverket välkomnade gästerna.

Skärgårdens egen resebyrå

ÖPPEN SKÄRGÅRD

var nominerad till årets landsbygdsprojekt 2009 men föll på mållinjen.

Bisse Alm, Magnus Leijström och Lena Andersson på Visit Skärgården jobbar för att göra Stockholms skärgård mer tillgänglig och livskraftig året om för såväl boende som besökare.

”Vårt hjärta är i skärgården, men du hittar oss enklast i det nyrenoverade glashuset vid Kajplats 18 på Strandvägen i Stockholm.”

Det kan man läsa på Visit Skärgårdens webbplats, en mycket informativ och viktig del i föreningen Öppen Skärgårds marknadsföring. Genom samverkan mellan skärgårdens olika företagare kan skärgården öppnas upp året om.

Ökad livskvalitet genom besöksnäringen

Öppen Skärgårds verksamhet syftar ytterst till att öka livskvaliteten hos människor som lever och verkar i

Stockholms skärgård. Besöksnäringen bidrar på flera sätt till detta. Den skapar ett bredare utbud av utflyktsmål, affärer, restauranger samt kultur- och nöjesarrangemang. Den skapar också underlag till att utveckla en bättre infrastruktur. Den ger samhället stora inkomster och bidrar därmed till att finansiera andra sektorer. Den skapar arbetstillfällen och ger skärgårdens företag möjlighet att överleva och utvecklas.

En livskraftig öppen skärgård året om

Visionen är att Stockholms skärgård ska vara en destination för besökare alla årstider och inte enbart en som-

marföreteelse. Människor ska få uppleva storheten i skärgårdens unika miljö alla tider på året. Företag och människor i skärgården ska kunna bedriva sin verksamhet och kunna leva här året runt. Detta är de långsiktiga målen med verksamheten i Öppen Skärgård.

Öppen Skärgård är en medlemsorganisation, där medlemmarna genom sitt samarbete skapar möjligheter till en positiv utveckling av destinationen Stockholms skärgård. På 1½ år har antalet företagare som är medlemmar ökat från 30 till 215.

Eva Widlund

Stockholms skärgård började stiga upp ur havet för ca 800 miljoner år sedan, en samling av mer än 30 000 öar, kobbar och skär som fick sina slutgiltiga former slipade av inlandsisen. Landskapet skiftar från vilda, vindpiskade ytterskärgårdskobbar med brytande sjöar till lummiga inner-skärgårdsvikar där lugnet råder. Havet är ständigt närvarande med sitt unika djur- och växtliv.

Hit bjuder vi in dig. Kom med egen båt eller åk med någon annans. Bo enkelt eller lyxigt, ät storslaget eller husmanskost. Sitt still och njut eller ge dig hän i fysiska upplevelser.

www.visitskargarden.se

Skärgårdens kulturarv kontra kravet på

Skärgården i Östhammars kommun utgör den nordligaste delen av ett skärgårdsområde som i sin helhet omfattar ca 30 000 öar och som sträcker sig från Örskär i norr till Nyköping i söder. Det är Sveriges största skärgårdsområde, och om man räknar med Ålands och Åbolands skärgårdar så utgör det världens största skärgårdsområde.

Foto: Inger Abrahamsson

Kulturlandskap i förändring

Gräsö skärgård är ett sprickdalslandskap. På de större öarna karaktäriseras landskapet av små åkrar och ängar insprängda mellan morän- och hållmark. De äldre byarna ligger vanligtvis på höjder och omges av hållrika betesmarker med glesa inslag av enbuskar och lövträd. Mellan de öppna odlingsstråken utbreder sig barrskogsområden. Tidigare användes en stor del av skogen och de mindre öarna till skogsbete vilket skapade tämligen öppna skogar med mycket lövträd och ängsväxter. Många ängsmarker är numera uppodlade eller har fått växa igen.

Höga biologiska värden

Skärgården har en mycket artrik flora. Det beror bland annat på den höga kalkhalten i marken, påverkan från havet och de betande kreaturen. I ängs- och betesmarker kan det växa över 30 olika arter på en enda kvadratmeter. Artrikedomen minskar dock om betes- och slätterhävden upphör. Området består av grunda vikar och sund, laguner, rev, utsjöbankar och djupområden. Vattendjupet varierar från 0 till 240 meter. Vattenomsättningen är i huvudsak god och bottarna syrerika, i motsats till många andra områden i Östersjön. Gräsös kust och skärgård är relativt oexploaterad och ostörd vilket bidrar

till bevarande av de höga biologiska värdena.

Attraktivt område med många intressenter

De finns många intressen och intressenter som ska samsas i skärgården; fastboende, fritidsboende, markägare, vattenägare, jordbrukare, skogsbrukare, fiskare, turister, företagare, ideella föreningar, EU, svenska myndigheter, olika typer av exploateringsintressen etc, vilka alla i olika grad är beroende av ett hållbart samhälle vad gäller infrastruktur, god miljöstandard (vatten- och avloppsfrågor), ett rikt natur- och kulturlandskap, lokal service m.m.

Många olika bestämmelser

Skärgårdsborna är också berörda av många olika lagar och bestämmelser. EU:s lagstiftning och internationella konventioner berör skärgården genom Natura 2000-områden och åtagandet att upprätta ett nätverk av skyddad natur i Östersjöområdet, så kallade BSPA (Baltic Sea Protected Areas). Gräsö skärgård är föreslaget som ett marint inriktat naturreservat i nätverket av för närvarande 26 svenska BSPA-områden som ska vara klart innan 2010 års utgång. Miljöbalken styr regler om bl.a. strandskydd, naturreservat, biotopsskydd, fågel- och salskyddsområden. Sist men

inte minst har vi även kommunens intressen i skärgårdsområdet.

Fördjupad översiktsplan

Det kan vara en knepig balansgång för en kommunledning att dels se till hållbar utveckling i skärgården samtidigt som det attraktiva området ständigt är föremål för exploatering i form av byggande eller aktiviteter inom det rörliga friluftslivet. Det nu pågående arbetet med en kustplan och en fördjupad översiktsplan (FÖP) för delar av Östhammars kommuns kust och skärgård bör vara av stor betydelse och till gagn för skärgårdsborna.

Gräsön – en mångfald av livskvaliteter

Man kan grovt indela levernet på Gräsön i fem viktiga variabler:

- dagis och skola upp till sjätte klass
- livsmedelsbutiken
- öbor som genom goda färjeförbindelser varje dag kan arbeta på fastlandet
- egna företagare inom bl.a. snickeri, transport, turism, trädgård, jordbruk, skog och fiske
- ett stort antal fritidsfastighetsägare samt turister på campingen och vandrarhemmet sommartid

Skolan och bostäder

För att vidmakthålla in- och tillbakaflyttning till ön är skolan en viktig faktor. Förhoppningen är att ö-identiteten skapar en trygghet och stolthet hos våra ungdomar så att de någon gång i livet vill flytta "hem" igen.

En annan viktig variabel är bostadsfrågan. Det är allmänt känt att våra attraktiva skärgårdssamhällen skapar höga fastighetspriser. Det är viktigt att det finns möjlighet att bygga perma-

utveckling

nenthus och att kommunen svarar upp med detaljplaner för byggande och miljötekniska lösningar på vatten- och avloppssidan.

Miljöfrågorna

De flesta kommuner vill idag att kravet från det rörliga friluftslivet tillgodoses för det är ett växande nationellt intresse och genererar friska pengar. En ö är ett synnerligen begränsat område och om man borrar brunnar och bergvärmehål sida vid sida med gamla uttjanta avlopp, då lär det straffa sig i längden. Människan blir med tiden oftast mer bekväm vilket resulterar i att de flesta äldre fritidsfastigheter utökas med lagliga eller olagliga avloppssystem. En inventering av befintliga avloppssystem samt lösningar på gemensamma anläggningar skulle i längden förbättra vattenkvaliteten i Ålands hav.

Entreprenörerna

Våra entreprenörer på ön har ett styvt jobb med restaurering samt ny- och tillbyggnad av våra fastigheter, bryggor och vägar. Det gäller mest de fritidsboendes fastigheter, naturligt nog, eftersom de är tio gånger fler än de fastboende. Turistföretagarna jobbar hela somrarna med vandrarhem, caféer, kulturveckor m m och personalen i affären pustar ut när augusti går mot sitt slut. Och vi gräsöbor är lyckligt lottade som kan handla i vår butik även på vintern. Faktum är att butiken är så bra att vissa fritidsboende på väg från stan väljer att handla på Gräsön.

De viktiga skärgårdsbönderna

För att inte helt spoliera det kulturella arvet och den höga biologiska mångfalden på Gräsön finns idag två gårdar som producerar mjölk, medan fjorton djurhållare sysslar med köttproduktion. Även på öarna Stora

Det viktigaste för öns fortlevande – våra barn! Barn från Gräsöskolan undersöker här livet under vattenytan.

Foto: Anna-Greta Söderberg

Risten och Hälsingen, Fälön och Ersholmen bedrivs jordbruk. Det finns dock naturgivna hinder mot stora djurbesättningar i skärgården. Ågostrukturen är småskalig och splittrad. Fritidsbebyggelsen splittrar ägorna och kan utgöra hinder för att komma ner till havet med betande djur. Transporter av djur, gödsel och foder medför ökade kostnader och framförallt ett minskat intresse hos den yngre generationen gör att framtiden för den areella näringen ser allt annat än ljus ut. Efterfrågan på lokala produkter ökar dock i Sverige och så även här på Gräsön med alla turister och fritidsboende. Det gäller att skapa nya förädlingsverksamheter som svarar upp mot konsumenternas önskemål. En förädling av havtorn finns på ön men för övrigt har vi inte gjort så stora framsteg.

Bevara och utveckla

Turismen är en växande näring i skärgården med stigande antal besökare. För att klara den delikata balansgången mellan att utveckla turismen och att bevara och förvalta skärgårdens speciella karaktär behövs styrning och kanalisering av turismen. En stor mängd turister rör sig sommartid på ön och det saknas bäddar, matställen och badmöjligheter. Det allra viktigaste är dock infrastrukturella behov som cykelvägar, rastplatser och parkeringar. En riktig

stöttesten är huvudvägen på ön där cyklister och fotgängare med livet som insats ska samsas med två tusen motordrivna fordon per dag. En annan trafikfara är att norra vägen från färjeläget är klassad av Vägverket som huvudled men inte den södra vägen vilket kan skapa vissa situationer.

Stolta öbor

Men för att sammanfatta så lever vi förhållandevis gott på Gräsön. Det måste finnas små problem att tampas med i livet, annars vore det för enkelt och tråkigt. Det viktiga är att man ser möjligheter, går det inte på ena sättet så kan det gå om man kör bakvänt.

Foto: Inger Abrahamsson

Vi måste bara se till

- att skolan blir kvar
- att vår affär kan drivas året om
- att några håller betesdjur
- att det byggs cykelvägar och rastplatser
- att ...

Det viktigaste är att gräsöborna är stolta över sin ö, då klarar vi allt!

Inger Abrahamsson
ordförande Gräsö skärgårdsråd

Leader Skärgård

Nu har ett stort antal Leaderområden bildats i landet. De finns på kartan, de har utsett sina trepartnerskap med offentliga sektorn, ideella föreningslivet och lokala näringslivet. Varje Leaderområde är dock relativt stort för att administreras rationellt. Därför finns inga renodlade skärgårdsområden.

Skärgårdar, inga vanliga landsbygder

I skärgårdarna gäller speciella förutsättningar förknippade med isolering och transporter. Ofta är de areella näringarna levande både i vatten och på land samtidigt som turismen har god tillväxt. Andelen företagare av befolkning är troligen den högsta i landet.

Men med stora avstånd och gles befolkning är skärgårdsborna ofta sist på linjen när det gäller tillgång till offentlig och kommersiell service. Det saknas tillräcklig volym för att klara servicen på traditionellt vis. Här ligger alltså både stora utmaningar men även möjligheter.

Den stora samverkan

I många skärgårdsområden kommer man inte att orka – eller kunna – skapa den stimulans som behövs för ett lokalt utvecklingsarbete. Det finns ett

stort behov av att få stimulans utifrån och att samverka med andra i samma situation för att lyckas. Det finns sex-ton Leaderområden i landet som har skärgårdar. Här finns möjligheten. Metoden är utmärkt. Flera parter lär sig tillsammans hur de lokala samhällena fungerar kan utvecklas.

Konferens i juni

SRF har nu tagit initiativet till ett samarbete mellan dessa Leaderområden som har skärgårdar. I juni samlades man för att diskutera hur ett projekt kan genomföras med de olika Leaderområdena och SRF med sina regionala medlemsföreningar. Målet var att skapa ett nationellt projekt.

Vad ska man göra då?

Med ett antal tematiska skärgårdsmöten under några år kan goda exempel och viktiga problem lyftas fram. På mötena ska det kunna avhandlas centrala frågor kring arbete, boende, service och miljö. Det kan gälla goda exempel inom konkreta näringsverksamheter men också inom nya former för offentlig service eller lösningar på bostadsproblem. Vi vet att det finns en stor potential för den lokala utvecklingen genom att skapa stimulans och optimism. Utöver dessa teman

kring livsvillkoren finns också de generella miljöfrågorna som både visar skärgårdarnas sårbarhet men också starka utvecklingspotential. Dessutom finns viktiga teman kring ungdomars intressen, den kulturella identiteten som resurs och förvaltning av kultur- och naturvärdena. Till varje skärgårdsmöte ska erbjudas deltagare från de olika Leaderområdena.

Hör av er med era idéer

En arbetsgrupp med representanter från Leaderområdena och SRF ska under hösten ta fram en projektansökan. Det är viktigt att få med många av de frågeställningar som är viktiga för skärgårdarna.

Så hör gärna av er till SRF med förslag på teman för kommande skärgårdsmöten. Kontakta oss på info@skargardarnasriksforbund.se

Bengt Almqvist
förbundssekreterare SRF

Konferensen i Sankt Anna i juni samlade 26 deltagare från 13 olika Leaderområden samt från Jordbruksverket och SRF.

Skärgårdarnas unga samlades på Skaftö

Lördagen den 22 augusti samlades några unga skärgårdsbor i SURF (Skärgårdens Ungas Riksförening) för att hålla ett nytt möte. Förra gången på Vässarön pratades det om att vi skulle försöka värva fler medlemmar till detta möte på Skaftö och vi lyckades få ihop tre nya unga som kunde följa med plus en del namn på en lista med unga skärgårdsbor som var intresserade av att bli medlemmar men av olika skäl inte kunde följa med.

Egen hemsida

Helgen på Skaftö tillbringades till största delen åt möten där vi pratade om olika sätt att bygga upp SURF på. Det första och kanske viktigaste var hur vi kunde värva fler medlemmar.

Utifrån den frågan kom vi fram till en massa bra alternativ men för att vi skulle kunna fullfölja det konstaterade vi att det hade varit bra med en egen hemsida. Det fanns flera olika förslag och önskemål på hur hemsidan ska se ut. Vi bestämde oss för en grund att börja med som vi senare kan ändra och lägga till bl a bildarkiv och annat dylikt som vi medlemmar kan kolla på. Men det viktigaste för

Niklas och Linnéa från Ven funderar över hemsida och logga.

oss är att kunna ha information och kontaktuppgifter om SURF så de som är intresserade kan läsa mer om vår förening och så småningom bli medlemmar. Nu finns vi ändå med på SRFs hemsida (www.skargardarnasriksforbund.se)

Folder och logga

Ett annat alternativ på hur vi ska kunna värva medlemmar är att vi ska ha en folder som vi kan dela ut till alla unga på de olika öarna med information om SURF, vår hemsidadress och kontaktadresser. På foldern och hemsidan ska vi ha en SURF-logga. Vi lyckades inte enas om en färdig logga men vi har en idé som alla gillade. Hur den kommer att se ut avslöjar vi inte utan det får man se på vår folder och hemsida så småningom.

Egen träff i vår

Vi har haft våra möten i samband med SRF men nu planerar vi stort på

att ha en träff med bara oss unga ute på Hven, pärlan mitt i Öresund, där vi ska ha ett eget möte plus lite aktiviteter för att stärka vår gemenskap i föreningen. Vi har planer på att anordna träffen i maj 2010 och hoppas på att få hjälp av SRF att söka bidrag så vi kan fullfölja resan.

SURF och SRF

Utöver alla möten på Skaftö fick vi en fin skalldjursmiddag på lördagskvällen med musikunderhållning och gott att dricka tillsammans med SRF. Innan middagen var vi ute på en två timmar lång båtutture där vi fick se andra öar runt om i skärgården och några fåtal sälar som simmade på vattnet.

Fotografering

Innan hemfärden på söndagen tog vi en gruppbild på oss unga som var med på Skaftö, med mycket fin havsutsikt som bakgrund. Vi tog även en bild där vi var väldigt kreativa och bildade ordet SURF genom att ligga på en gräsmatta och forma oss som bokstäverna.

På nästa möte, som ska hållas tillsammans med SRF i Sörmland i november, hoppas vi på att bli klara med allt vi planerat så vi kan värva ännu fler medlemmar. Ni kan läsa om hur det har gått i nästa nummer!

Önska oss gärna lycka till!

Linnéa Manglind, Hven

Kontakta Skärgårdens Ungas Riksförening SURF-kontakt: SURF@skargardarnasriksforbund.se

Hösten i våra skärgårdar

När sommarens turistanstormning har lagt sig, vad händer då? Går folk i ide som en del turister tror? Å, nej, det är då man får tid för det egna ö-livet med olika sammankomster och annat som man inte hinner med under sommaren. Här kommer några smakprov på vad som är aktuellt i olika delar av våra skärgårdar under höstmånaderna.

LULEÅ

I Norrbotten pågår älgjakten ända in i november och även löjfisket engagerar en mycket stor del av den bofasta befolkningen. Efter löjfiskesäsongen, som slutar runt den 20:oktober ska man ha samtal med kommunledningen om senhösten och vintern angående kommunikationer och annan service.

Inom skärgårdsföreningen finns en grupp på tre personer som skall utarbeta ett underlag för SRF, som förbundet skall bearbeta Fiskeriverket

med. Det gäller det förhatliga nät-fiskeförbudet!

HOLMÖN

Sommaren avslutades med Ö-loppet, ett gå-lunka-löp evenemang bara för det täcka könet. Ö-loppet lockade 66 deltagare, en ökning med 50 % sen starten förra året. Panget avslutade säsongen med en kräft- och skaldjursfest.

Här på Holmön jagar vi älg sent, inte förrän i oktober började jakten och i år väntade 18 vuxna älgar och lika många kalvar på att bli mat i våra frysboxar. Älgjaktveckan inleddes som vanligt med en fest på Panget med älgköttsoffa och glad samvaro.

Vi har också fått veta att det är bekymmer med den färja som är tänkt att avlösa vår nuvarande. Då den är över 24m så krävs en sk MOB-båt (man over board) som måste ha två man besättning. Det innebär en fördubb-

ling av personalen på färjan. Färjerederiet och Vägverket anser sig dock inte ha råd med detta och nu tittar man på andra lösningar. Vi är således tillbaka till ruta ett.

Kommunen arbetar med sin översiktsplan och inbjöd därför till en workshop om vindkraft på Holmön för myndigheter som är berörda. Representanter för markägare och vindkraftaktörer var inbjudna den 13 oktober att presentera sig, sin uppfattning och projekt innan workshopen startade. Från Holmön framhöll vi det stora behovet av projekt av denna typ för att säkra ett långsiktigt året-runt-samhälle på ön.

HEMSÖ

Hemsö skärgårdsförening ska under hösten färdigställa en naturstig. Nygjorda skyltar ska sättas upp, eldstad sandfyllas, lite röjning av badstranden och utplacering av möbler. En medlemsdag ska hållas som avslutas

med grillning. Öppethållandet av Hemsöfästning ska utvärderas av Skärgårdsföreningen och Läns museet.

SÖDERHAMN

I höst arrangerar skärgårdsföreningen ett möte med Tema Storjungfrun (den största ön i Söderhamns Skärgård). Information om den blivande vindkraftparken, som planeras 5 km öster om Storjungfrun, samt det blivande naturreservatet. Som vanligt träffas man inom föreningen varje måndag för att underhålla fiskemuseet och de prylar som där finns. Över kaffekoppen blir det också andra spörsmål, som vart har fisken tagit vägen, fågeldöden, m m.

GRÄSÖ

Det pågår en skolutredning i kommunen angående besparingar inom barn- och utbildningsnämnden, dvs vilka skolor kan läggas ner? Hur detta påverkar Gräsö skola vet man inte ännu. Marina reservatet är inne i en remissfas. Ett förslag till område finns samt förslag till föreskrifter. Gräsöborna tycker att Länsstyrelsen inte har tagit tillräcklig hänsyn till lekområden för fisk utan mer verkar se till det rörliga friluftslivets fromma. Ett Leaderprojekt kring parkeringsplatser, båtupdrag, cykelvägar m m är också på gång.

SIKO

SIKO har ett stort område och det händer olika saker på olika öar men något som händer i hela skärgården är "Eld över hav och land". Den 17

oktober firar man att den lugna säsongen börjar. Krogar serverar festmat och eldar lyser upp höstnatten.

Samtidigt som man förbereder sig för denna trevliga höstkväll nås man av beskedet att de militära anläggningarna på Lådna Lårn ska rivras. Under flera år har Mellanskärgårdens Intresseförening tillsammans med SIKO jobbat för att få till ett sambruk och låta det lokala näringslivet, skärgårdsborna och det rörliga friluftslivet och båtfolket dra nytta av dessa byggnader när de inte längre används av försvaret.

VINÖN

Hösten inleddes med ett stort bröllop i öns missionshus när RoseMarie gifte sig med sin Martin. Och bröllopsresan gick naturligtvis till en annan (lite större) ö här i Sverige. Annars är det även här mycket kring färjetrafiken. Färjorna bor numera på fastlandssidan trots att det är fem kilometer över till ön. Projektet "Utomhuspedagogik för alla" där man har jobbat med kunskapsturism avslutas under hösten med ett seminarium i slutet av oktober. För övrigt kan vi berätta att det hörs hammarslag i södra byn. Det byggs till, det renoveras och det byggs nytt. Fyra permanentbyggen på två år är inte så dumt!

VISINGSÖ

I oktober står Visingsörådet värd för en informations- och diskussionskväll kring frågan "Biosfärområde till nytta eller besvär för Visingsö?" Östra Vätterbranterna (ÖVB) har utsetts

till så kallat bio-sfärkandidatområde, vilket omfattar en del av Vättern med Visingsö samt Vätterbranten och kulturlandskapet ovan branten inom Jönköpings kommun. Visingsö kan alltså komma att ingå i ett biosfärområde. Vad innebär detta? "Det beror i stor utsträckning på alla som bor och verkar på ön." "I övrigt pågår fortfarande projektet för ny småbåtshamn som man hoppas snart ska vara i hamn! Och frågan om färjetrafiken är alltid aktuell.

HVEN

Hvens Byalag uppmärksammar att det är 50 år sen Hven kom med i Landskrona kommun. Man bjuder in till Kulturhuset där man med gamla tidningsartiklar vill visa de största händelserna under dessa 50 år. Några som minns kan säkert berätta. Kommunen är inbjuden att komma och berätta om planerna för de kommande 50 åren. Ett utmärkt tillfälle att visa att Hven faktiskt är en del av Landskrona kommun och inte bara en turistattraktion.

SURF

Hösten ska ägnas åt att få klart ett informationsmaterial i form av en folder. I väntan på att få till en egen hemsida startar man en facebookgrupp för att hålla kontakten. Värva medlemmar är självklart prio ett, där man hoppas att alla inom SRF bidrar.

Eva Widlund

Aktuella remissvar från SRF

Under augusti och september har SRF svarat på tre remisser.

Läs hela svaren på www.skargardarnasriksforbund.se/moten_skrivelser

Vattenbruksutredningen – Det växande vattenbrukslandet

Skärgårdarnas Riksförbund anser att vattenbruksutredningen ger en bra sammanfattning över näringen och dess möjligheter. Vattenbruket är idag accepterat inte bara som matproducent utan även för nyttiga tjänster för vattenmiljön. Det är helt andra tongångar än när allt vattenbruk i princip var bannlyst för sin påstådda direkt negativa miljöpåverkan.

Utredningen konstaterar att en allt större del av den fisk vi äter är odlad under kontrollerade förhållanden. Samtidigt vet vi att allt fler vildlevande fiskbestånd är hårt fiskade och ofta överutnyttjade. Inom vattenbruket finns därför en stor tillväxtpotential som dessutom borde kunna ligga främst i kust- och skärgårdsområden. Det är givetvis rimligt att det glest befolkade Sverige med mycket lång kustlinje och stort antal inlandsvatten, kan utvecklas till ett viktigt producentland. Vi hoppas att utredningen kan bidra till att ändra attityden hos olika centrala myndigheter till att bli mer positivt till vattenbruket som näringsgren.

Nytt vertikalt vindkraftverk

De flesta vindkraftverk som byggs idag är horisontella, men allt fler mindre verk kommer, som är av typen vertikala. Det finns kinesiska verk på marknaden, och massor av olika hobbyverk om man tittar på YouTube.

Test i vindtunnel

En ny konstruktion håller på att se dagens ljus i Sandviken. Det är Alf Olsson, tidigare verksam inom flyget, som experimenterar med ett vertikalt verk. I augusti tillverkades den första prototypen, och den har under augusti testats i en vindtunnel. En ny test skall genomföras under oktober månad och då med belastning.

Vindkraftverk för Green Island?

Prototypen är beräknad att kunna ge c:a 7-10 kW eller omkring 40 000 kWh pr år. Jag besökte Alf Olsson i början på juli och förhoppningen är att vi skulle kunna få testa ett verk i vårt Green Islandsprojekt. Vi söker alltså efter en ö där verket kan kopplas till en allmän inrättning, som skola, bygdegård etc.

Ett tips från Alf

Köp en liten väderstation hos t.ex. Kjell & Co (pris 1 299:-) Väderstationen är trådlös och har en räckvidd på c:a 150 m. Kontrollera om du har tillräckligt med vind, i genomsnitt 5-6 m/sek., då bör du kunna satsa på ett mindre kraftverk och få lönsamhet.

Text och bild: Lennart Andersson

Alf Olsson visar modellen av en ny konstruktion av vindkraftverk.

Aktuella remissvar från SRF

Under augusti och september har SRF svarat på tre remisser.

Läs hela svaren på www.skargardarnasriksforbund.se/moten_skrivelser

Vissa fastighetsrättsliga frågor

Skärgårdarnas Riksförbund anser att regeringens förslag att alla småhus ska omfattas av den nya fastighetsavgiften är mycket bra. Förslaget bör införas snarast och gälla vid nästa taxering 2010. Vi anser att förslaget även skall omfatta obebyggda tomter. Självklart anser vi att den som är betalningsansvarig för fastighetsavgift har omprövning och överklaganderätt.

Förslaget om att fördelningen av fastighetsavgiften till kommunerna ska göras med belopp per invånare anser vi är fel. Vi vill istället ha ett system där underlaget för beskattningen ska vara de småhus och lägenheter som finns inom kommunen för att få ett mer rättvist fördelningssätt. Idag finns det många kommuner särskilt i skärgården som har kraftigt ökade kostnader på grund av de sommarhus som finns inom kommunen.

Möjlighet till uppskjuten beskattning vid försäljning av privatbostad och förslaget om att ta bort det särskilda tillägget vid preliminärt uppskov vid beskattning av kapitalvinst anser vi är bra.

Vi anser att taxeringsvärdet ska slopas vid alla beräkningar av fastighetskatt.

Skärgårdssamarbete i norr

Bottenvikens skärgård blir det nya begreppet när kommunerna Skellefteå, Piteå, Luleå, Kalix och Haparanda samverkar med näringslivet, byaföreningar m fl för att utveckla landets nordligaste skärgård. De senaste åren har kommunerna tillsammans med länsstyrelsen i Norrbottens län tagit fram en strategi som ska vara vägledande för utvecklingsarbetet i första hand till 2013. En åtgärd som har hög prioritet är att bilda en gemensam organisation för samordning av kommunala resurser i området.

Kuststräckan mellan Skellefteå och Haparanda är 30 mil lång och nu ska sträckan marknadsföras under namnet Bottenvikens skärgård. Förutom marknadsföring finns många andra samordningsvinster att dra nytta av. Tanken är att den gemensamma organisationen ska sköta drift och underhåll av skärgårdsanläggningar, farleder, mm, alltså att säkerställa infrastrukturen. Samordningsvinsterna blir också stora för upphandlingar, samsyn på anläggningar och utbud för besökare, mm.

Under 2009 genomförs en förstudie vars syfte är att föreslå samarbetsform och konstruktion av en eventuell gemensam organisation.

Den gemensamma organisationen ska ses som en viktig plattform för att samordna resurser och skapa möjligheter. Detta samarbete ses

som en förutsättning för att kunna förverkliga de mål och visioner som beskrivs i strategin.

Målsättningen är också att skapa ett bra samarbete med företag, byautvecklingsgrupper, Leader Mare Boreale och alla andra som kan tänkas vilja arbeta för en god livsmiljö.

Strategin innehåller många åtgärder som ska genomföras de kommande åren. En viktig åtgärd är en "inre farled" från Bjuröklubb till Haparanda. Farleden finns idag men behöver utvecklas genom bättre utprickning, muddringar, hamnförbättringar och ledbeskrivningar. Den används idag främst av fritidsbåtar men var en gång en viktig inomskärsled för yrkessjöfarten.

Per Lenndin är skärgårdsansvarig hos Piteå kommun. – Tillsammans kan vi erbjuda ett större utbud, vi blir

starkare och kan samnyttja resurser. Det blir lägre kostnader för alla och vi blir mindre sårbara. Då kan vi också möta ett ökat antal besökare till vårt område samtidigt som befolkningen får fördelar.

Bottenvikens skärgård med sina ljusa sommarnätter, frusna fjärdar och gott om plats är idag ett attraktivt besöksmål som i framtiden ska bli ännu bättre och tydligare.

Kust- och skärgårdssamarbetet kan kanske någon gång omfatta ett ännu större område – varför inte hela norrlandskusten från Öregrund till Haparanda.

Om allt går som planerat kommer den gemensamma organisationen att vara i drift någon gång under 2010.

Text och bild: Göran Wallin
Projektledare Bottenvikens skärgård

Förstudiearbetet inför projektet Green Islands in Baltic Sea är nu avslutat och den 8 oktober togs ett beslut att vänta med själva projektansökan till nästa ansökningstillfälle i mars 2010.

Lennart Andersson, har lett arbetet med förstudien om projektet Gröna öar i Östersjön.

Det började i september 2008 under ett möte i Åbolands skärgård som en idé från Lennart Andersson. En del kontakter knöts och det var upprinnelsen till den förstudie som SRF fick projektmedel från SIDA för att genomföra. Själva förstudien är nu genomförd och vi frågar Lennart hur det här året har varit.

– Efter drygt ett års förberedelser känns det lite snopet att ansökan inte kunde lämnas in nu i oktober, säger Lennart. Men vi får på det här sättet mera tid till att förbereda projektet i de olika länderna som ska delta.

Kan du sammanfatta arbetet med förstudien kring Gröna öar?

Jag började med att försöka hitta intresserade ö-föreningar. En förutsättning för att kunna delta är att det finns fast boende befolkning på öarna och att man har någon form av ö-förening. I dagsläget har vi nu fem svenska öar som har anmält intresse, två från Åland, och tre små öar i Estland. I Finland arbetar man på att hitta flera öar, så vi hoppas på två-tre öar även där.

Till projektet behöver vi kunniga seminarieledare inom vatten- och avloppsfrågor, energi, avfallsfrågor och från transportsektorn. Jag tror att jag hittat lämpliga personer för ändamålet. En annan viktig fråga som måste vara klar innan ansökan lämnas in är medfinansieringen. I Sverige gäller det 25 % av bruttokostnaderna. I början av oktober var denna uppgift avklarad tack vare ett utmärkt samarbete med Skärgårdsstiftelsen. Tyvärr lyckades inte Finland klara av sin del, vilket medfört att vi måste flytta fram ansökan till våren 2010.

Vilka länder kommer att vara med i den projektansökan som lämnas in till våren? Det blir Estland, Finland, Åland och Sverige.

Hur många år kommer projektet att sträcka sig över? Vi avser att söka ett 3-årigt projekt, vilket innebär start 1 nov 2010 om ansökan beviljas och slut i september 2013.

Vad vill man uppnå under denna tid? Målet med projektet är att analysera öarnas miljöpåverkan på

Östersjön. När man fått klart för sig vad som behöver åtgärdas försöker man åstadkomma en plan tillsammans med kommunerna och andra myndigheter på olika åtgärder. Utbildningar och seminarier om de orsaker som påverkar miljön i Östersjön ska hållas. Vi hoppas även på några pilotinvesteringar som minskar olika utsläpp i havet. Projektet är mycket långsiktigt. Vår modell är Samsö i Danmark. Det tog tio år för dem att nå bra resultat. 1997 importerade de energi till ön. 2007 exporterar de istället miljöel till fastlandet.

Vad är ett INTERREG-projekt?

INTERREG betyder Interregional samverkan. I det här fallet är det interregionala området svensk skärgård från Hälsingland till Småland samt Ålands skärgård, sydvästra Finlands skärgård och Estlands skärgård.

Vad är en Leadpartner?

Det är den organisation som leder projektet, fungerar som bank, skriver alla avtal med andra partners och myndigheter. Skärgårdarnas Riksförbund skulle inte ha klarat av den uppgiften i detta projekt. Det var därför mycket bra att Skärgårdsstiftelsen blev vår samarbetspartner. De kan vara Leadpartnern i projektet och jag ser fram emot att vi tillsammans lämnar in ansökan i mars, avslutar Lennart.

Eva Widlund

Hur skall vi få ihop det?

Pirjo Hoffström Förs, Anna-Lena Sjöblom Förs, Kristina Mattsson SRF; Ralf Johansson Åland, Kristin Mattsson Förs, Marianne Freed Aronia diskuterar Green Islands i Åbo i september 2009.

Foto: Lennart Andersson

EU – en jätte med resurser

Varje dag skickar Sverige drygt 70 milj. kr till Bryssel. En del kan vi få tillbaka genom olika fonder och stöd. Det finns otaliga miljoner att söka för olika projekt inom bl.a. miljösektorn.

Jag har följt utvecklingen från början 1995 då de första EU-bidragen delades ut. Första åren fanns det i stort sett en blankett samt en bilaga där budgeten skulle läggas in. När det gäller en INTERREG-ansökan i år så handlar det om c:a 70 sidor inkl alla bilagor. Dessutom blir redovisningsrutinerna allt mer komplicerade och kräver speciell kompetens för att man skall klara av dem, annars kommer de tillbaka omedelbart. Vilka har tid och resurser till detta?

Endast för stora aktörer

Därför blir det de stora aktörerna som dominerar när ansökningarna skall behandlas, nämligen regionala myndigheter och kommuner, som har egen expertis eller kan beställa färdiga ansökningar från konsulter.

Skärgårdarnas Riksförbund är en liten organisation och skulle egentligen inte kunnat söka ett projekt som Green Islands, om vi inte hade fått bidrag till förstudien från SIDA och hittat samarbetspartnern Skärgårdsstiftelsen.

Bättre samverkan behövs

Vad svenska organisationer skulle behöva idag för att kunna agera är:

- Instanser där man ska kunna söka medel till förstudier.
- Två eller tre statliga myndigheter som har budgeterade pengar för medfinansiering till EU-bidrag, t ex Naturvårdsverket för miljöbidrag, enl. modellen från Finland, där man erhåller 70 % av medfinansieringen från en part. Vi sökte från 4 olika myndigheter.
- Länsstyrelsen, Landstinget och kommunerna bör också se till att det finns budgeterade poster för medfinansiering. Idag måste man använda ordinarie budgetar som är hårt ansträngda redan från början av året.
- Inom varje län behövs en utbildad "bidragshandläggare" som är expert på blanketter och ansökningsrutinerna, och som kan ge "gratis" konsultation.

Om dessa förslag kunde bli verklighet skulle fler mindre organisationer och föreningar kunna söka. Det finns visserligen Leader för lokala aktiviteter och mindre projekt. Men skall man söka t ex INTERREG-projekt vill man inte ha små projekt, eftersom det är en sådan komplicerad och kostsam process att bevilja och handlägga projekten. För INTERREG-projekt rekommenderas projektbudgetar mellan 2 – 10 milj kronor.

Trots allt är EU-bidragen en skatteåterbäring, som gynnar oss alla och detta får vi inte missa.

Lennart Andersson

Aktuella remissvar från SRF

Under augusti och september har SRF svarat på tre remisser.

Läs hela svaren på www.skargardarnasriksforbund.se/moten_skrivelser

Förslag till vägledning för den nya strandskyddsförordningen

Skärgårdarnas Riksförbund anser att det är mycket bra att kommunerna nu får primärt ansvar för strandskyddet och att det ingår i helheten när man planerar markanvändningen i kust- och skärgårdsområden. Det ger en ökad tydlighet att frågor om planläggning, bygglov och strandskydd hanteras på samma nivå. Vi anser också att det är bra med ett aktivt stöd från länsstyrelserna för att se till det nationella perspektivet. Vi anser dock att den mycket detaljerade vägledningen till kommunerna är alltför omfattande och skriven med ett övertydligt nationellt perspektiv för att nå avsedd respekt och nytta. Vi är kritiska till vägledningens markeringar av hur prioriteringar skall ske i den kommunala planeringsprocessen i skärgårdarna. Vi anser att områden för landsbygdsutveckling skall kunna läggas ut i översiktsplaner i alla kommuner och därmed även beaktas i strandskyddsärenden.

EUROPEAN SMALL ISLANDS FEDERATION
Föreningar från Sverige, Finland,
Danmark, Irland, Skottland, Frankrike,
Estland, Italien, Grekland och Åland.

ESIN-möte på Elba

Nästa år är det Danmark som är värdar för årsmötet. Här sammanstrålade danskarna med svenskarna i Portoferraio på Elba där årets möte ägde rum.

ESIN, European Small Islands Federation, höll i början på september sitt årsmöte på ön Elba i Italien. Vård för mötet var den italienska organisationen för små öar, ANCIM.

Små öar i Italien är lite annorlunda än vad vi är vana vid i Sverige. Med stora öar som Sicilien och Sardinien som jämförelse är givetvis Elba litet, men har ändå över 30 000 invånare. Men grannöarna Pianosa och Monte Christo hade till exempel färre än tio invånare i vintras. Turismen har mycket stor betydelse och är den helt dominerande näringsgrenen. Bara till Elba kommer över en miljon besökare årligen. Man liknar alltså på intet sätt de förhållanden vi brukar diskutera för svenska skärgårdar. Men detta är en viktig del i utbytet genom ESIN. Ö-områden inom EU ser olika ut.

ESIN:s två uppgifter

Samarbetet i European Small Islands Federation har två syften. Det första är enkelt – men svårt. Det handlar om att jämföra och utbyta erfarenheter mellan de olika ö-samhällena inom EU. Att lära oss av hur man löser problemen i olika länder. Detta kan lyfta blicken för möjligheter av många slag. Vår för kan vi inte göra på samma sätt hos oss? Så finns det givetvis en stor stimulans i att möta den ofta starka kulturella identiteten som lever kvar och utvecklas på olika öar. Här finns mycket gemensamt.

Det andra syftet är kanske ändå svårare. Det gäller att försöka upplysa och påverka EU:s institutioner och politiker om villkoren på de små öarna, att tala om det ansvar EU har att inte lämna denna grupp efter sig i sin utveckling. Men också att se den rikedom och tillgång som finns i de små samhällena i havet. Flera politikområden som är viktiga för öarnas ekonomi ligger ju inom EU:s ansvar, t.ex. fiske, havsfrågor och jordbruk.

Catalina Schezzini från Elba var värd tillsammans med Gianpera Usai.

Årsmötet

På det mer formella årsmötet diskuterades ESIN:s ekonomi ingående. Flera av medlemmarna har minskande anslag i sin egen ekonomi och kan inte delta på lika villkor. Varje medlem betalar en mindre årsavgift men också en serviceavgift. För denna får ESIN, tillsammans med ett generöst bidrag från regionen Bretagne resurser till ett mindre sekretariat. Beslutet blev därför att sänka avgiften till ESIN.

Vid årsmötet gavs också en rapport om de kontakter som varit med EU kommissionens direktorat för regionalpolitik, samarbetet med andra lobbying organisationer kring förändringen inom sammanhållningspolitiken m.m. Flera av dessa frågor har stått om tidigare i Vi Skärgårdsbor. Mer information finns också på ESIN:s hemsida www.europeansmallislands.net

Svensk ordförande med sekretariat i Bretagne

Årsmötet beslutade att välja om Bengt Almkvist från Sverige till ordförande. Likaså beslutade man att fortsätta med samarbetet med Bretagne och avtalet om ett sekretariat även för kommande år. Nästa årsmöte, 2010, blir Danmark värd för. Då blir det säkert på en betydligt mindre ö!

Ny medlem

En ny medlem valdes också in. Det var de sex samverkande små skärgårdskommunerna på Åland med den gemensamma föreningen "Företagsamma Skärgårdar". Därmed har ESIN nu tio medlemmar.

Konferens om fiskefrågor

Den andra dagen var det en bredare konferens med deltagare från flera olika organisationer och även från EU kommissionen. Tre teman stod på dagordningen. Först fick vi en

redovisning av det omfattande projektet kring förbättrad basinformation och statistik om öar inom EU. Det är ett viktigt projekt för ESIN eftersom det saknats korrekt information tidigare i EU.

Det andra temat gällde en översikt av läget inom EU efter parlamentsvalet men före besluten om Lissabonfördraget. "Lugnet inför stormen" som Jean Didier Hache från CPMR kallade det. Här finns det flera kommande förändringar som är viktiga att bevaka för öarna. Det gäller givetvis sammanhållningspolitiken inför nästa period 2013-2020, som nu avvaktar både den ekonomiska situationen och valet av ny kommission. Minskande resurser kommer nog innebära att utsatta områden får allt mindre stöd. Inom jordbrukspolitiken pågår den viktiga diskussionen om de mindre

gynnade områdena där öarna ingår. Den maritima politiken diskuteras och frågan är om entusiasmen i förslagen kommer att stå sig på detta område. Likaså ska fiskepolitiken stöpas om. Här pågår ett brett samråd under hösten över en "grönbok". Sedan kommer också eventuella energi- och klimatpaket att ha ge nya möjligheter för öarna.

Dokumentärfilm om fisket

Det tredje temat på denna välmatade dag gällde just problematiken kring fiskepolitiken. Filmaren Louis Jourdain inledde med att visa en film om yrkesfiskaren John O'Brian från Irland och de stora konsekvenser som även små beslut i fiskefrågor kan få för hela ö-samhällen. John deltog själv på mötet och diskussionen handlade om hur viktigt det är att lokala ö-samhällen får en grundläggande rättighet till fiskeresursen vid sina egna öar. En stark lokal förvaltning måste finnas för att säkra den lokala ekonomin i ett traditionellt fiske. Konkurrensen från storskaligt fiske, eller starka fritidsintressen måste få

stå tillbaka. Denna hållning ledde också till ett uttalande från årsmötet till EU-kommissionen.

Giorgio Gallizioli från DG Mare inom EU-kommissionen, deltog också med en presentation av det förslag som nu finns på en reformering av den gemensamma fiskeripolitiken. Årsmötet beslutade att ESIN ska ta fram ett eget svar på det förslag som nu finns.

Bengt Almqvist
ordförande ESIN

Yrkesfiskaren John O'Brian från Irland var inte bara med på film utan också på plats på Elba för att berätta om de konsekvenser som ett beslut i fiskefrågorna kan få.

Presentation av SRF-ledamöter

Monika Bäcklund,
som aldrig sitter still

Monika är ordförande i Hemsö skärgårdsförening samt styrelsemedlem i Hemsö IF. 2008 tog hon över platsen som ordinarie ledamot i SRF efter Lars-Erik Viklund. Monika har arbetat som husmor på en försvarsanläggning. Hon arbetar ideellt som vittnesstöds-samordnare vid Ångermanlands tingsrätt.

Aktuellt i den egna föreningen

Viktigast för Hemsö nu är att vi får behålla vår färja och inte övergå till linfärja.

Skärgårdens framtid

Ska skärgården ha en framtid så gäller det att dels få folk att bo kvar men även att öka inflyttningen.

Öar med speciella minnen

Så klart har jag mest minnen från Hemsön, där jag till och från levtt hela mitt liv. Vi är nu fyra generationer som är döpta i tjärnvatten här ifrån. Av andra öar jag har hunnit med att besöka, så är jag mycket imponerad av allt arbete som Holmöborna lagt ner på sin ö!

Blommor och resor

Monika påstår att hon går i ide på vintern men tinar upp när vårsolen kommer. Det är också då det är rätt tid för hennes intressen som är blommor och blad, och resor men framför allt är det tid med barnbarnet Therese.

Se på mörkret och lyssna på tystnaden

När lilla Therese var 6 år sa Monika till henne att de skulle göra något som hon aldrig har gjort. De skulle se på mörkret och lyssna på tystnaden. Det går ju inte svarade den lilla flickan, men när de hade gått en sväng ville hon inte gå in utan stanna kvar ute i det tysta mörkret. Det är alltför få barn som får uppleva detta menar Monika.

Hemsö Skärgårdsförening

Föreningen har funnits i femton år och jobbar för att utveckla Hemsön. Det bor ca 150 personer året runt på ön som är en mil lång och 6,5 km på bredast stället. På sommarna ökar befolkningen till en bra bit över 2 000 boende. Mycken tid har gått åt till Hemsö fästning de senaste fem åren.

Läs mer på hemsidan www.hemso.com

Torsten Norberg,
som är en baddare på dragspel

Torsten är ordförande för Hemsö idrottsförening, vice ordförande i Hemsö kyrkoråd och kassör i Hemsö skärgårdsförening. Han har varit ersättare i SRF ända sen Hemsö blev medlem. Torsten har varit bosatt på Hemsön i hela sitt liv, sysslat med allt mellan himmel och jord precis som så många andra öbor.

Aktuellt i den egna föreningen

Viktigast för Hemsö nu är kommunikationerna, Hemsö fästning och att Hemsö kan bestå som egen kyrklig församling.

Skärgårdens framtid

Det gäller att bibehålla en fast skärgårdsbefolkning, att arbeta för att ge bästa möjliga förutsättningar att kunna leva och bo kvar på vår ö och andra öar. Skärgården får inte bli en lekstuga enbart för sommarboende.

Öar med speciella minnen

Självklart har jag många minnen från Hemsön, men av alla andra öar jag har besökt har alla sin speciella charm, ingen nämnd och ingen glömd

Musik och hästar

Hans intressen är musik, travhästar, jord och skog. Att Torsten är musikalisk har vi märkt när vi haft glädjen att höra på spelemannen Torsten när han spelar på sitt dragspel vid flera skärgårdsträffar.

Älgjakten, årets höjdpunkt

Torsten lever idag i största möjliga frihet, arbetar med jord och skog, sina hästar och ser alltid fram mot årets höjdpunkt, älgjakten.

Eva Widlund

Hållbar utveckling på hela Visingsö – barnens framtid

Visingsö rektorsenhet består av Kumlabyskolans F-6, fritids och Visingsö förskola. Lagom till skolans 40-års dag fick man motta utmärkelsen "Skola för hållbar utveckling". Men det är bara en i raden av många utmärkelser för en miljömedveten skolenhet. Vi tog kontakt med rektor Yvonne Wetterbrandt på Visingsö rektorsenhet för att höra vad det egentligen innebär.

Skola för hållbar utveckling

För att få denna utmärkelse ska ett miljötänkande hela tiden finnas med i vardagen.

– Att kompostera har tex blivit en självklarhet för våra barn och elever. Redan de yngsta barnen på förskolan vet att alla våra skal från frukten och "skrapet" från tallrikarna ges till maskarna så att

de gör fin jord som vi kan använda i våra trädgårdsland. Vi har också haft projekt där vi har "maskarium" och följer deras arbete.

- Kosten och hälsan är en viktig del. När köket köper in livsmedel försöker de handla lokal frukt och grönsaker när så är möjligt samt mycket ekologiska varor.
- Utomhuspedagogiken är viktig för oss. För att veta vad miljöarbetet ger är det viktigt att eleverna är ute mycket och upplever miljön runt omkring oss. Därför är vi ute så mycket som möjligt inte bara på vår skolgård utan vi går även till skogarna runtomkring eller ner till sjön.
- Vi fick också en eloge för att vi synliggör våra teman och projekt genom att det finns spår kvar efter varje år som tex dammen, fjärils-

restaurangen, grillplatsen m m. I alla våra projekt är vi naturligtvis beroende av hjälpsamma föräldrar!

Skolverkets motivering

I motiveringen från Skolverket betonas vikten av ett långsiktigt pedagogiskt arbete för hållbar utveckling i nära samverkan med föräldrar och andra aktörer på Visingsö. På skolan jobbar man med ämnesövergripande temarbeten över en treårsperiod med utgångspunkt ur kretsloppet och de fyra elementen, vilket främjar en helhetsbild av omvärlden.

Jord, vatten, eld och luft

Varje tema startar med en upplevelse på barnens första skoldag och i år är det vatten som allt arbete kretsar kring. I skolans miljöplan kan man läsa mer om hur miljöarbetet genomförs det pedagogiska arbetet på skolan med bl a utforskargrupp för de mindre barnen

fortsättning nästa sida

Ett spår av tema ELD/LUFT är en plantering som gjordes för fjärilarna. Det är en fjärilsrestaurang, där föräldrar hjälpt till att bygga restaurangen. I den planterades växter som ska locka fjärilar, mest örter. Bredvid sattes en buddleja som verkligen lockar fjärilar. I år hade vi så mycket fjärilar, så det var klämrisk för fjärilarna till dörren vid personalingången. Eleverna fick i samband med planteringen följa en cykel med fjärilarnas utveckling i natura.

Fotografierna har vi fått från skolans personal

Vad flyter och vad sjunker? Detta undersöker man givetvis vid stranden och dokumenterar direkt med bild och text.

Många utmärkelser för skolan på Visingsö

Redan 1999 fick skolan del av det Stora Måltidspriset då Jönköpings kommun blev vald av Riksnätet för Måltidens Dag för att man på ett framsynt sätt främjar lustfyllda måltider. 2000 blev skolan utnämnd till Miljöskola av Skolverket. För att behålla denna titel måste man redovisa sitt arbete för att få fortsätta att kalla sig miljöskola och det har man lyckats med. 2002 vann skolan även ett miljöpris utdelat av miljönämnden i Jönköpings kommun. Andra priser skolan har lyckats få är ett första pris i en bokläsningstävling och man kom tvåa i en teckningstävling om mobbning. 2007 var femteklassarna med i Vi i femman och nu är det alltså Skola för hållbar utveckling som också förpliktar.

Viktigt med ö-nätverk

Skolan har under några år varit med i ett ö-nätverk som Myndigheten för skolutveckling startade efter samarbete med Skärgårdarnas Riksförbund. Detta nätverk har nu upphört, men fortfarande kvarstår kontakten med några skolor. Förra läsåret åkte hela personalgruppen till Brännö och Styrso på studieresa. Det gav mycket inspiration till arbetet både i förskolan och i skolan. Kan

det bli ett nytt nätverk mellan skärgårdsskolor välkomnar vi verkligen detta, konstaterar rektor Yvonne Wetterbrandt, som även berättar att det har flyttat ut en trebarnsfamilj till ön vilket är mycket glädjande.

Man vill gärna ha flera barnfamiljer till Visingsö och därför har man gjort en folder med en presentation av förskola, skola och fritids. Den kommer att finnas på skolan, turistbyrå, Visingsöbostäder och på Svensk Fastighetsförmedling i Gränna.

Eva Widlund

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

De bofasta skärgårdsbornas riksorganisation

Våra medlemsföreningar

Bohusläns Skärgårdsråd

Hvens Byalag

Blekinge Kust- och Skärgårdsförening

Smålandskustens Skärgårdsförening

Östergötlands Skärgårdsförening

Visingsörådet

Vinöns Kultur- och Hembygdsförening

Sörmlands Skärgårds Intresseförening

SIKO Skärgårdens Intresseföreningars
Kontaktorganisation (Stockholm)

Gräsö Skärgårdsråd

Söderhamns Kust- och Skärgårdsförening

Hemsö Skärgårdsförening

Holmöns Utvecklingsforum

Luleå Skärgårdsförening

SURF Skärgårdens Ungas Riksförening

Läs mer om våra föreningar på bemsidan
www.skargardarnasriksforbund.se

Hemsköborna ...ser på nästa generation skärgårdsbor:

Originalserie av Anders Persson/Copyright 2009

